

Nu este răspunsul cel care luminează, ci întrebarea (Eugène Ionesco)

TEZAU

Foaie a Bibliotecii Academiei Române

ANUL V, NR.11

NOIEMBRIE 2024

APARE LUNAR

ALFRED NOBEL OM DE AFACERI, CHIMIST ȘI INVENTATOR

pag. 2-3

DINANT ORAȘUL ÎN CARE A FOST INVENTAT SAXOFONUL

pag. 12

CULTURA DE LA TRADIȚIE LA SOCIETATEA INFORMAȚIONALĂ

pag. 6-7

VICTOR BABEȘ

FONDATORUL ȘCOLII ROMÂNEȘTI DE MICROBIOLOGIE

pag. 10-11

HENRI PROST

UN ECONOMIST FRANCEZ ÎN ROMÂNIA INTERBELICĂ

pag. 8-9

EUGÈNE IONESCO

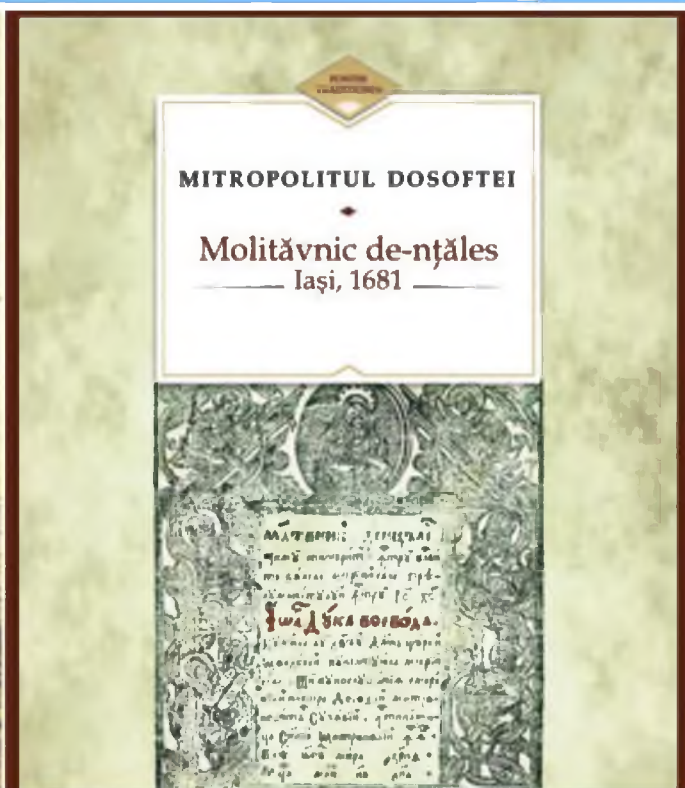
UN GENIU AL TEATRULUI ABSURDULUI

MITROPOLITUL DOSOFTEI

400 DE ANI DE LA NAȘTERE

pag. 4-5

ALFRED NOBEL - OM DE AFACERI, CHIMIST ȘI INVENTATOR

Numele lui Alfred Nobel a rămas în istorie datorită celui mai prestigios premiu din lume. Om de afaceri, chimist și inventator, Nobel are o poveste de viață cu adevărat spectaculoasă. Numit de presa vremii "negustorul morții", din cauza celei mai celebre dintre invențiile sale, dinamita, savantul suedez a brevetat peste 350 de invenții. Alfred Nobel s-a născut pe 21 octombrie 1833, la Stockholm. El a fost al treilea fiu al cuplului Immanuel Nobel și Andrietta Ahlsell. Tatăl viitorului savant a fost la rândul său un reputat om de știință și inventator al vremii, fiind descendent al celebrului savant suedez Olof Rudbeck, iar mama sa provenea dintr-o familie bogată. Anul în care s-a născut Alfred a fost dificil pentru părinții săi, care s-au

științele naturii și limbile străine. La 17 ani, tânărul Alfred (foto) vorbea fluent suedeza, rusa, franceza, engleza și germana, fiind deopotrivă și de științele exacte, precum fizica și chimia.

După împlinirea vârstei de 18 ani, Alfred Nobel a plecat în Suedia, Germania, Franța și Statele Unite. La Paris a avut șansa să lucreze în laboratorul renumitului chimist francez Théophile-Jules Pelouze. Aici l-a întâlnit pe tânărul chimist italian Ascanio Sobrero, care, cu trei ani în urmă, inventase nitroglicerina, un lichid exploziv deosebit de puternic, însă foarte instabil. În SUA, Alfred și-a aprofundat studiile de chimie sub îndrumarea profesorului John Ericsson, cel care a conceput și proiectat nava blindată USS Ironclad, care a

lucreze la crearea unui explozibil cât mai stabil. Aceste experimente au provocat un accident tragic. În 1864 a avut loc o explozie cumplită la fabrica sa din Stockholm, care a dus la moartea a cinci persoane, printre care și mezinul familiei Nobel, Emil, fratele lui Alfred. Speriate de accident, autoritățile locale îi interzic să-și continue activitatea în oraș, așa că Alfred și-a amenajat un laborator în apropierea Lacului Malaren, într-o zonă izolată, fără așezări umane.

Norocul i-a surâs în 1867. După ce a încercat mai multe variante de combinații ale nitroglicerinei cu diferite tipuri de substanțe, Alfred Nobel a descoperit varianta câștigătoare: diatomitul. Amestecată cu nitroglicerina, această rocă sedimentară silicioasă se transformă într-o pastă. După solidificare, noua substanță are aceeași forță de explozie ca a nitroglicerinei, dar este mult mai stabilă și rezistă la șocurile mecanice, ceea ce facilitează transportul și manipularea în condiții de siguranță. Alfred Nobel a denumit noua substanță "dinamită",

care l-au avut până la moartea savantului. Ultima și cea mai lungă relație a sa a fost cu o florăreasă din Viena, Sofie Hess, pe care chiar el o numea la un moment dat doamna Nobel.

Datorită pasiunii sale pentru călătorii, Victor Hugo l-a numit "cel mai bogat vagabond al Europei". Când nu călătorea, savantul suedez lucra intens în laboratoarele sale. Cu timpul, Alfred Nobel a deschis fabrici și laboratoare în peste 20 de țări, iar până la moartea sa, în 1896, el a brevetat peste 350 de invenții, printre care cauciucul sintetic, pielea artificială și mătasea sintetică. "Negustorul Morții a murit" Alfred Nobel nu s-a gândit că explozibilul inventat de el va fi folosit în principal în scopuri militare. Celebrul inventator a dorit să ușureze munca și să salveze vieți, în industria minieră și cea de construcții. Spre sfârșitul vieții, Nobel era un om foarte bogat, dar opinia publică îi era în parte nefavorabilă. Cu toate acestea, puțini aveau curajul să exprime acest punct de vedere.

În anul 1888, a murit Ludvig Nobel, fratele lui Alfred. Un ziar francez a făcut o confuzie între cei doi și a publicat din greșală necrologul lui Alfred

Nobel, în care savantul suedez era condamnat pentru invențiile sale.

Titlul l-a pus pe gânduri pe marele inventator: „Negustorul Morții a murit - Dr. Alfred Nobel, care s-a îmbogățit descoperind mijloace fără precedent de a ucide alți oameni, a murit ieri”.

Pe 27 noiembrie 1895, în cadrul Clubului Suedezo-Norvegian din Paris, el a anunțat în public crearea premiului care-i va purta numele. În plus, el a hotărât ca toată averea sa să fie transformată într-un fond din care să fie răsplătite anual cele mai mari realizări în știință, precum și eforturile făcute de o persoană pentru instalarea păcii pe planetă. Ulterior, premiul a fost divizat pe domenii precum literatură, fizică, chimie și medicină. Savantul suedez a murit chiar anul următor în 1896 în urma unei hemoragii cerebrale, la San Remo, pe când se afla într-o călătorie în Italia. Averea sa a fost evaluată la 31.225.000 coroane suedeze – circa 250 milioane de dolari americani la valoarea de azi. Începând din 1901 a început să se acorde celebrul premiul. Acesta constă din: o medalie, o diplomă și o sumă de bani, care la început a fost în valoare de 40.000 de dolari americani, apoi a crescut la 10.000.000 de coroane suedeze, iar în iunie 2012 Fundația Nobel a decis să reducă suma de bani la 8 milioane de coroane suedeze.

Romeo Voichiț

cuvânt care provine din grecescul dynamis (putere, forță). Pentru a putea declanșa explozia, savantul suedez a brevetat un detonator bazat pe aprinderea unui fitil.

„Cel mai bogat vagabond al Europei” Deși a devenit celebru în epocă datorită dinamitei, Alfred Nobel s-a îmbogățit în urma inventării unui alt explozibil, gelinita. Formată din nitroglicerină, azotat de potasiu și rumeguș de lemn, gelinita este o substanță explozivă cu mult mai puternică decât dinamita, fiind, de asemenea, inalterabilă în apă și puțin sensibilă la șocuri.

Deși nu a fost căsătorit niciodată și s-a dedicat permanent muncii sale, în viața lui Alfred Nobel au existat cel puțin trei mari iubiri. Prima a fost în tinerețe, în Rusia, când se pare că ar fi cerut în căsătorie o tânără, însă a fost respins. Mai târziu, Alfred a fost îndrăgostit de Bertha Kinsky, o contesă austriacă, de care s-a despărțit după o relație scurtă. Cei doi au rămas însă prieteni, fapt certificat de schimbul de scrisori pe

confruntat pentru prima dată cu falimentul. De altfel, falimentul și reinventarea carierei au fost două constante ale familiei Nobel. Evenimentul s-a repetat și în 1837, Immanuel fiind obligat să plece pentru un timp în Finlanda și Rusia pentru începe o nouă carieră. Andrietta a rămas la Stockholm, unde a deschis o băcănie, pentru a-și putea întreține familia. Immanuel Nobel a înființat o companie în Sankt Petersburg, care furniza echipament militar armatei țariste. În timpul războiului Crimeei (1854-1856), el i-a convins pe generalii ruși de utilitatea plasării unor mine acvatice pentru a împiedica accesul navelor britanice. În 1842, Immanuel și-a adus familia în capitala Rusiei, unde copiii săi au primit o educație aleasă, studiind

devenit faimoasă în timpul Războiului Civil American.

În 1852, Alfred s-a întors în Sankt Petersburg, pentru a lucra la compania tatălui său. Afacerile lui Immanuel Nobel din Rusia s-au sfârșit prost. Compania lui a dat faliment după Războiul Crimeii, iar el a fost nevoit să se întoarcă la Stockholm, împreună cu doi dintre fiii săi, Alfred și Emil.

După ce s-a întors în orașul său natal, Alfred a continuat să studieze nitroglicerina. Invenția savantului italian Ascanio Sobrero era considerată în epocă mult prea periculoasă pentru a putea fi folosită în practică, deoarece exploda la variații mici de temperatură sau presiune. Alfred era însă interesat de posibilitatea folosirii ei în construcții și începe să

VICTOR BABEȘ FONDATORUL ȘCOLII ROMÂNEȘTI DE MICROBIOLOGIE

În anul 1914 începea Primul Război Mondial. După doi ani de neutralitate, România intra, acum ori niciodată, de partea Antantei, având ca deziderat suprem Marea Unire. După ocuparea capitalei de către trupele feldmareșalului von Mackensen, Regele Ferdinand, Regina Maria, oficialitățile, armata română și guvernul se vor retrage în exil (refugiu), la Iași, în Moldova. Savantul Victor Babeș a fost întrebat dacă părăsește Institutul de Bacteriologie de pe cheiul Dâmboviței și se retrage și el la Iași. Răspunsul a fost un nu hotărât. Explicația era următoarea: tocmai izbucnise febra tifoidă și, mai ales, tifosul exantematic și Babeș a considerat că poate fi de folos la

prin critici virulente adresate politicienilor din acele vremuri. Savantul nostru riguros nu putea să fie de acord cu politica de tip balcanic și... dâmbovițean din România. Disputele cu politicienii i-au adus multe antipatii, până la sfârșitul vieții. Având și cetățenie austro-ungară, cu o mamă de origine vieneză (Sofia Goldschneider) și cu o soție de origine maghiară (Josephina Thorma), bacteriologul era considerat străin de neam și, mai degrabă, având o educație teutonă. Această percepție era total eronată, întrucât Victor Babeș a fost patriot și naționalist la fel ca tatăl său, bănățeanul Vincențiu Babeș (1821-1907), membru fondator al

sanitară fiind condusă de Ministerul de Interne.

Iată o mostră de adevărat patriotism de la sfârșitul secolului XIX. Într-un memoriu publicat în 1898, reluat și în presa de limbă germană, Victor Babeș precizează: „Considerând că îngrijirea conștiință și activă pentru sănătatea publică, în urma dezvoltării însemnate a științelor sanitare trebuie să fie una din sarcinile principale ale statului... Considerând că Ministerul de Interne, de care este legat serviciul sanitar, este un minister eminamente politic... propun înființarea unui minister al sănătății publice, care să fie pus la adăpostul fluctuațiilor politice.”

O altă propunere a savantului a fost ca viitorul ministru al sănătății să nu fie un om politic, ci un specialist „surd la toate cântecele de sirenă ale interesului unui partid ori altul.” În Arhiva Muzeului „Prof. Dr. Victor Babeș” se regăsește o scrisoare semnată de doctorul Babeș care ne-a atras atenția.

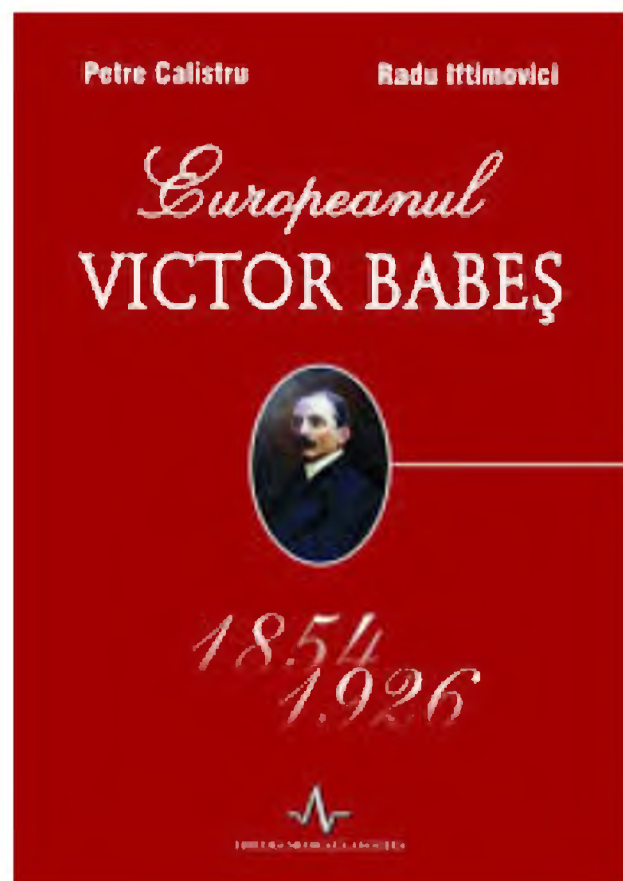
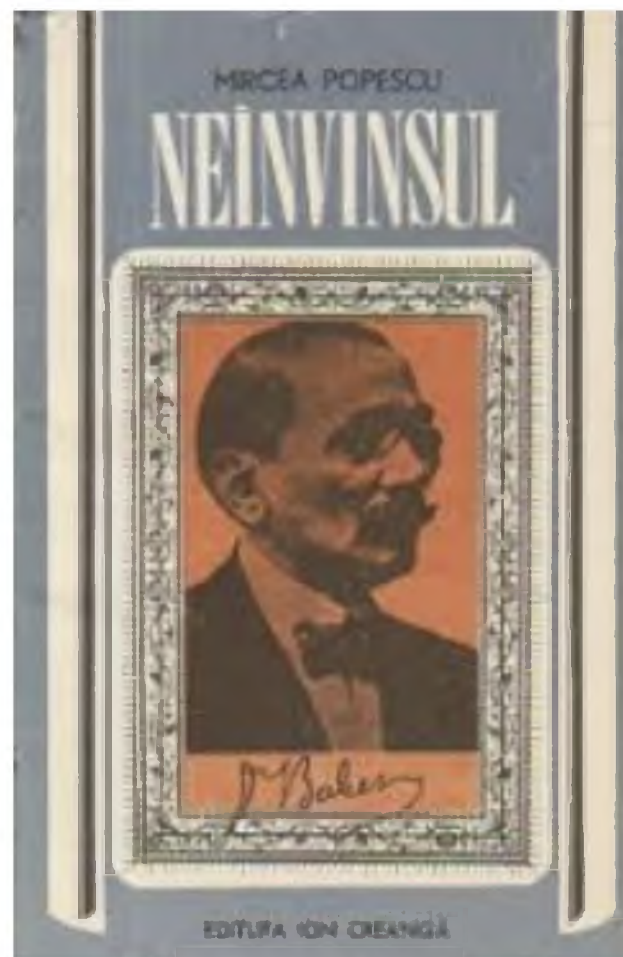
„Puțin timp înaintea intrării germanilor la București mă aflam la Domnul Ministru Angelescu, fiind însărcinat cu combaterea epidemiilor părții sedentare a armatei, când i-am prezentat colegii mei, profesori ai Universității, cerând de la domnul ministru locuri pentru a se refugia în Moldova. Văzându-mă domnul ministru printre ei m-a întâmpinat cu următoarele cuvinte: Dumneata Domnule Babeș nu poți să pleci în Moldova, căci este indispensabil ca să rămâi împreună cu Institutul în teritoriul ocupat pentru combaterea epidemiilor. Alți colegi au atras atențiunea domnului ministru asupra faptului că eu sunt unul din cei mai periclitați de a rămâne la București din cauza luptelor și manifestelor mele naționale împotriva adversităților românilor din Transilvania. Deci din toate părțile ordinele citate, ca fiind indispensabil, m-au făcut să rămân în Capitală pentru a asigura sănătatea populației și să combat epidemiile.” Fiul patriotului bănățean Vincențiu Babeș nu era străin de neam sau „teuton”, alegând Regatul României și Bucureștii până în anul morții. Încă din 1885, Victor Babeș a primit invitații de la Paris (Louis Pasteur), de la Berlin (Robert Koch), de la Viena, de la Budapesta și chiar din

Statele Unite ale Americii. Patriotismul, insuflat în familie de Vincențiu, l-a determinat pe notoriul bacteriolog să rămână la București (1887-1926). Posteritatea poate judeca viața unui om, dar subiectivismul este întotdeauna prezent, chiar dacă istoricul ține seama de sfatul lui Tacitus, de a cerceta evenimentele trecutului

București. Așadar, a rămas în capitală, scrie Muzeul Victor Babeș, pe pagina de Facebook a instituției. După război, după Marea Unire, în presa ieșeană îndeosebi, Victor Babeș a fost învinuit de colaboraționism, fiind catalogat drept filogerman, la fel ca Marghiloman, Antipa, Arghezi, Slavici, Gusti și alți politicieni și intelectuali. Babeș, care nu a fost atras de politică, a încercat să se disculpe susținând că el doar a cercetat să lucreze în laborator. Pe fondul acestei denigrări, supărat pe oficialitățile din București, se va retrage la Cluj (1919), unde va pune bazele catedrei de medicină din cadrul universității clujene care-i poartă numele: Babeș-Bolyai. Trecându-i supărarea și complet reabilitat, Babeș se întoarce la Institutul său de pe cheiul Dâmboviței. Doctorul s-a remarcat

Academiei Române. De altfel, acuzația de colaboraționism apare cu atât mai nefondată cu cât, chiar în primele zile ale războiului, unicul fiu al savantului, Mircea (1898-1968), s-a înrolat ca voluntar în armata română, declarând la cercul de recrutare că are vârsta necesară, deși n-o avea. Așadar, Victor Babeș s-a expus pericolelor refuzând să plece la Iași, dând dovadă de patriotism și altruism, lucrând neobosit la Institutul de Bacteriologie pentru salvarea celor aflați în suferință și acest lucru făcându-l într-o capitală ocupată. Victor Babeș nu a făcut efectiv politică în altă ordine de idei, deși Babeș nu a făcut efectiv politică, totuși s-a implicat în viața „cetății”. De menționat faptul că, la sfârșitul secolului XIX, în România nu exista un minister al sănătății, activitatea

„sine ira et studio”. Acuzația de „colaboraționism” a fost demontată, pas cu pas, de argumentele marelui bacteriolog, fie prin prezentarea unor documente oficiale (care demonstau clar că savantul a fost rugat să rămână în Capitala ocupată), fie de declarații personale. Cert este că, după anul 1919, imaginea doctorului Victor Babeș a fost schimbată, deși, și astăzi, controversa persistă atunci când încercăm să privim istoria prin prisma unor declarații nefondate.

Maria Cristescu

HENRI PROST - UN ECONOMIST FRANCEZ

În colecțiile Cabinetului de manuscrise-carte rară al Bibliotecii Academiei Române se află, la cota A. 828, un dosar cu titlul Notes et souvenirs, care conține câteva copii dactilografiate după patru manuscrise, în limba franceză, dateate București, 1943-1946, de economistul, istoricul și diplomatul francez Henri Prost.

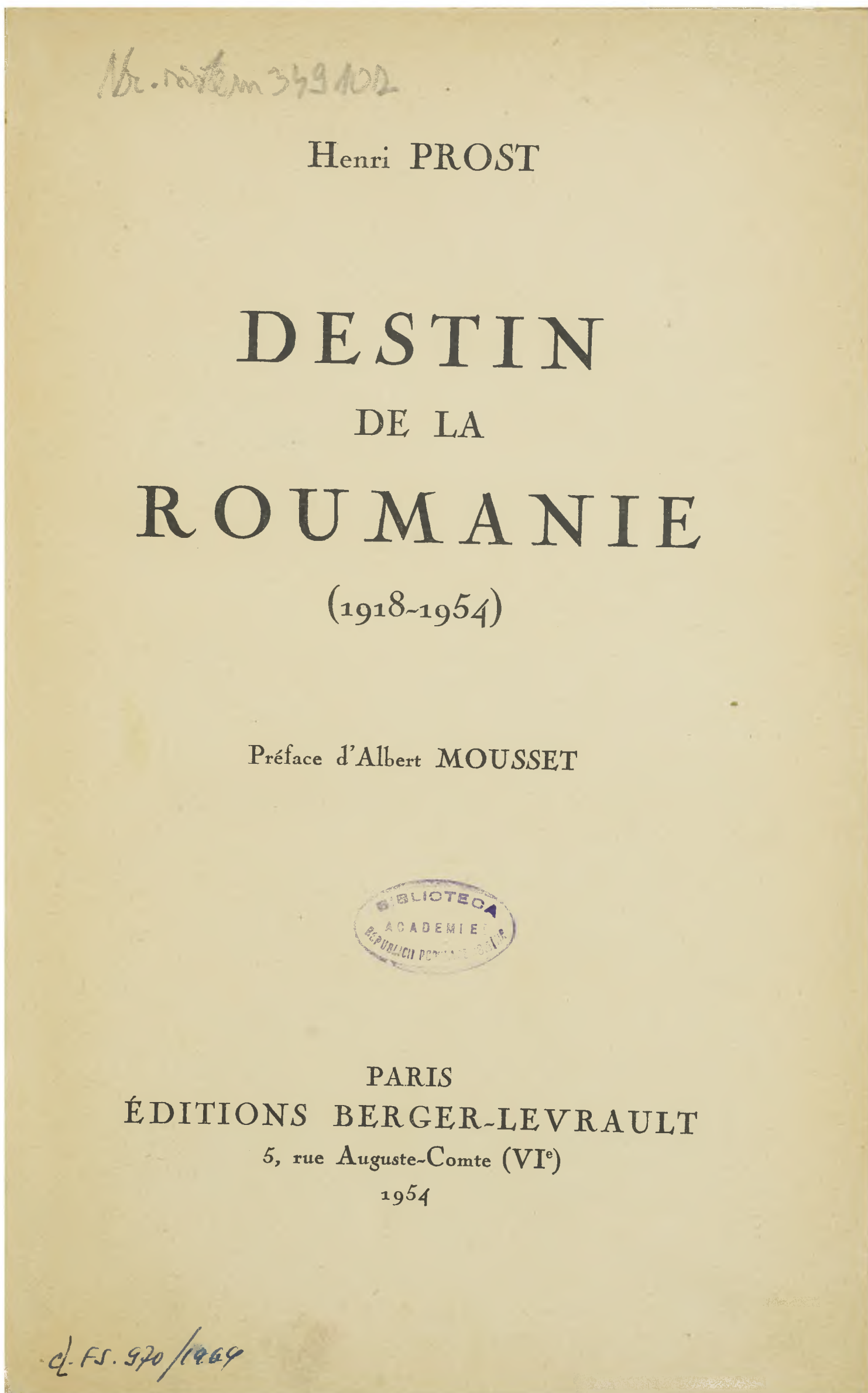
Autorul este un personaj interesant al vieții românești interbelice, ajuns la București la 18 martie 1931 pentru a-și începe activitatea la Banque Hypothécaire de la Roumanie, după o experiență de trei ani la conducerea Banque Hypothécaire de la Bulgarie. De fapt, avusese o ședere de circa zece ani în Bulgaria, țară în care ajunsese la sfârșitul lunii februarie 1921, în calitate de membru al Comisiei interaliat, însărcinate cu punerea în aplicare a Tratatului de la Neuilly, semnat în 1919. Motivul special care l-a determinat apoi să se stabilească la București a fost numirea sa, la șase luni de la înființarea Crédit Agricole Hypothécaire de la Roumanie, consilier tehnic al acestei societăți, cu mandat pe zece ani. Această numire a apărut ca urmare a faptului că instituția românească fusese creată cu ajutorul unui grup financiar străin, condus de Banque de Paris et des Pays Bas, iar protocolul dintre guvernul român, condus de Gheorghe Mironescu, și băncile abonate a fost semnat la sediul Legației Române din Paris. Expert în economie și finanțe, în istorie și politică, numele său este legat în România de publicarea unei lucrări intitulate Destin de la Roumanie (1918-1954), publicată la Paris în 1954, de Berger-Levrault, și tradusă în limba română și publicată de Valer Moga și Valeria Pioraș, Destinul Romaniei 1918-1954, la Editura Compania, București, 2006, o vastă lucrare de analiză economică care expune logica dezastrului național care a urmat. Deși ocultat în România, datorită unor simpatii politice și a unei subiectivități specifice memorialisticii, ca și datorită viziunii sale istorice, cartea a stârnit interes în perioada respectivă, ca și ulterior.

În articolul său intitulat Un Français dans les Balkans, apărut în revista Transylvanian Review, vol. XVI, no. 1 (2007, p. 75-92), Valer Moga afirmă că se cunosc puține lucruri despre copilăria și adolescența lui Henri Prost. S-a născut la 16 decembrie 1891 în orașul Champagne, departamentul Jura. „Formarea sa juridică și istorică”, de care amintește Albert Mousset, care a prefăcut cartea în 1954, îl califică drept un intelectual care a „transformat competențele dobândite prin studiile sale istorice și juridice într-o carieră de economist”. A cunoscut îndeaproape România interbelică și multe dintre personalitățile epocii pe care avea să le evoce în opera sa memorialistică legată de țară. Dacă în articolele aflate la Cabinetul de manuscrise-carte rară al Bibliotecii Academiei Române

Henri Prost ne introduce în viața familiei sale franceze, cu scene casnice, atunci când face portretul „mamei Jouffroy”, spălătoreasa plină de atitudine și de remarci personale, în lucrarea La mère Jouffroy, datat aprilie 1946, 14 f., sau evocă luptele electorale din departamentul Jura, cu personaje

politice locale pe care le descrie ca un fin observator în lucrarea Charles Dumont, datat octombrie 1943, 96 f., ori în lumea amintirilor de pe front la sfârșitul Primului Război Mondial în Franța și Africa de Nord, cu acțiunile, momentele de „loisir” și mondenități, apoi la popotă, pe pachet spre Dakar, în

compania figurii prestigioase și umane a generalului Morisson, la întâlnirea cu căpitanul Févez, cu rușii Luther și Polidorov, cu ocazia repatrierii trăgătorilor demobilizați în 1919, a îmbarcărilor, debarcărilor, vizând viața administrativă, apariția pestei la Dakar, a cordoanelor sanitare, a

ÎN ROMÂNIA INTERBELICĂ

ploilor și tornadelor în Senegal, misiunea în Guineea, intenționa de la Konakry, revenirea în Franța, plecarea spre Sofia în 1921 în Au Sénégal avec le général Morisson, (1919), noiembrie 1946, 77 f. și, în sfârșit, în Grandeur et décadence de Sylvain J. J., Gerardy-Capelle, datat ianuarie 1946, 10 f., în care este descris noul cancelar al Legației Franței la Sofia, belgianul Sylvain J. J., Gerardy-Capelle, și viața sa din Bulgaria timpului de la sosirea sa acolo la părăsirea țării, toate acestea fiind memorii care interesează în special compatrioții de-ai săi sau istorici ai perioadei. Însă, ceea ce trezește interesul cititorului român este viziunea sa memorialistică din Destinul României, apărută în 1954 la Paris, lucrare care contribuie la recuperarea memoriei colective din România interbelică, în care sunt descrise situații și personalități politice, bancare, intelectuale, prezentate cu prospețimea de observație a unui istoric, diplomat, economist și jurist străin, căci Prost trăiește în România interbelică timp de două decenii, cunoscând bine viața politică, economică și socială a țării, până în mai 1950, când se reîntoarce în Franța. Autorul subliniază faptul că partidele politice de la București depindeau prea mult de prestigiul propriilor lideri, pe care i-a portretizat în paginile cărții. Pentru Henri Prost, Ionel Brătianu, de pildă, este „un om magnific, robust, cu o podoabă capilară abundentă și o barbă ca a vechilor boieri”. Remarca la el, de asemenea, „privirea blândă”, „întreaga persoană care radiază farmec”, cu o „cultura vastă și variată”, un „inginer informat exact în istorie, ca și în mecanică”, având „o bibliotecă comparabilă cu aceea a Academiei Române”, cu „alura unui senior feudal”, familist, patriot („România trăia în el”), cu o autoritate similară cu a regelui printre români (Destinul României, p. 9).

În același spirit, Ion Mihalache este prezentat „înainte de toate” ca un om „inteligent, muncitor”, „nu-i lipsește finețea și nici bunul simț”, deși cu apariția unui „țaran, dovadă că se încapățânează să poarte cămașă peste pantaloni, chiar și la ceremoniile oficiale”, dar o persoană a cărei „integritate este în afara oricărei discuții”.

Iar Nicolae Iorga este „unul dintre cele mai prodigioase creiere pe care epoca noastră le-a produs”, cu o „putere intelectuală monstruoasă”, „un savant”, al cărui „prestigiu științific îl dubla pe cel al persoanei; înalt de statură, cu barbă lungă și calviție”, o „figură de patriarh”.

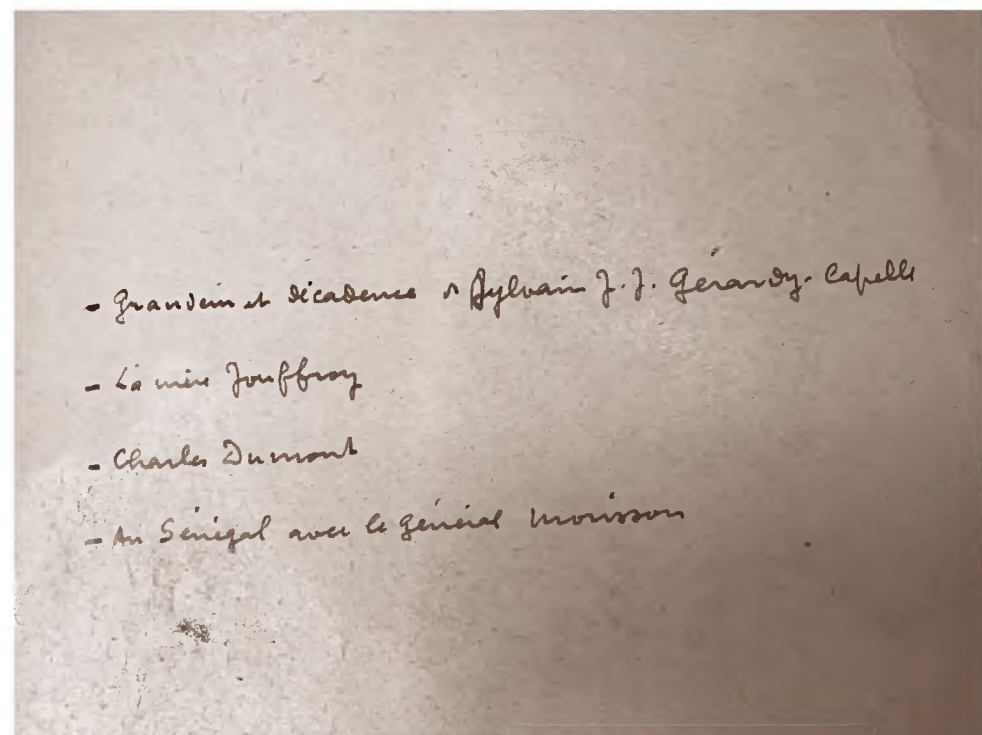
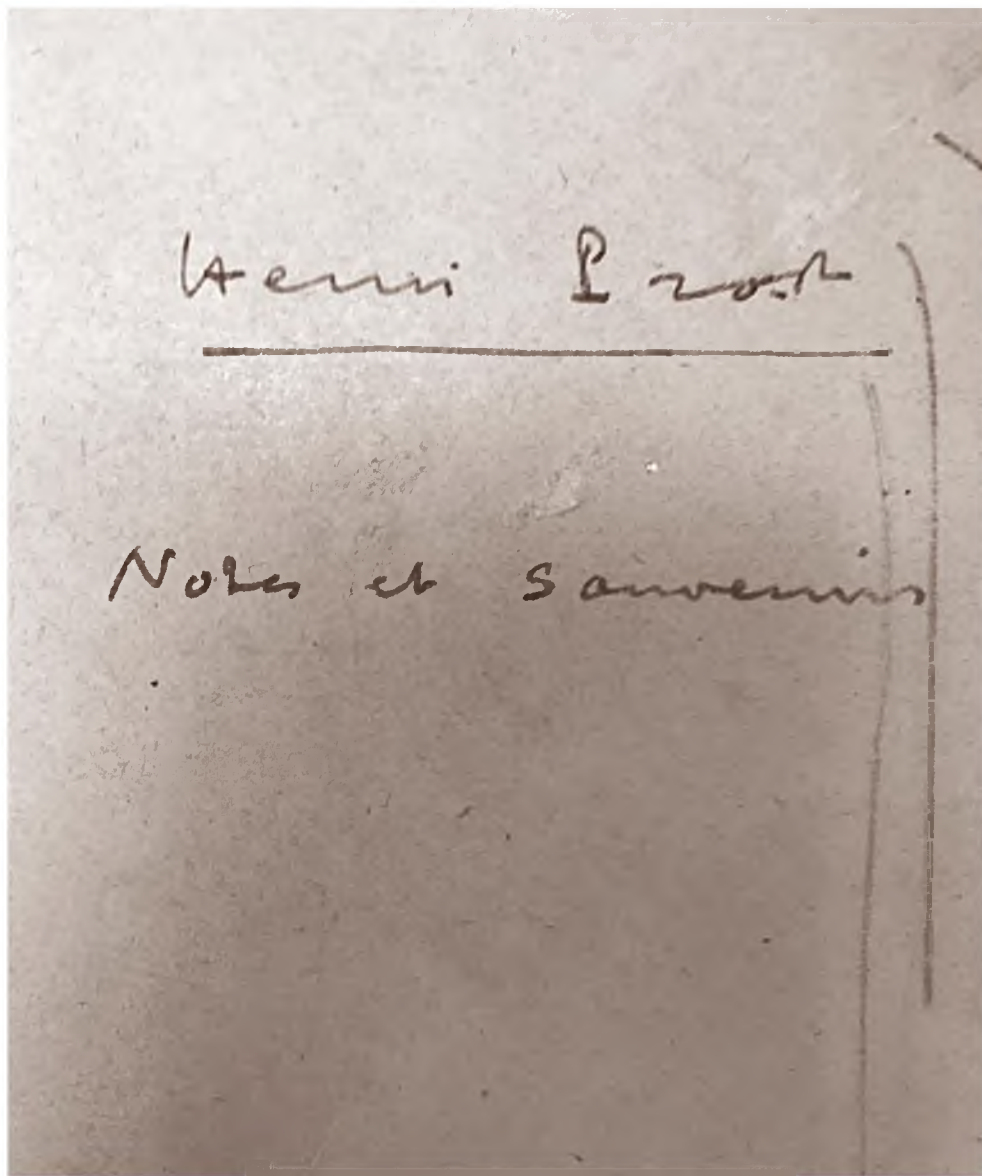
Asemenea celor menționate, Prost creionează și alte personalități precum: Take Ionescu, Constantin Argetoianu, Nicolae Titulescu, Regina Maria, Corneliu Zelea Codreanu, arhimandritul Miron Cristea, Vintilă Brătianu, Dinu Brătianu, Vaida-Voievod, Zizi Cantacuzino, George Tattarescu etc. Aversiunea sa față de regimul

comunist de la București se reflectă fără disimulare în a doua parte a cărții sale Destin de la Roumanie, care e considerată de biograful său, profesorul Valer Moga, „poate, un memorandum pe care autorul l-a scris în numele și pentru uzul românilor, pentru ca aceștia să poată recupera mai ușor, după „noaptea totalitară”, puțină democrație politică și economică realizată până în jurul anului 1938” (https://www.academia.edu/11843013/Un_Francais_dans_les_Balkans).

Dar prezența lui Henri Prost în România s-a remarcat și prin câteva conferințe ținute în calitate de membru al Maison des Français, clubul coloniei franceze din București. Printre acestea, menționăm o conferință intitulată „Lyautey et les méthodes françaises de colonisation” („Lyautey și metodele franceze de colonizare”) la 27 iulie 1942, cu ocazia comemorării morții lui Louis-Hubert Lyautey (1854-1934), fost mareșal francez devenit celebru după 1900 pentru consolidarea dominației franceze în Algeria și Maroc, prin respectul său pentru tradițiile islamice din Maghreb, scopul conferinței fiind acela de a evidenția caracterul civilizator al imperialismului francez, teză discutabilă, deși pornită din dorința de a combate flagelul militar nazist în opoziție cu caracterul constructiv al cuceririlor franceze.

O altă conferință de amintit este cea din 17 decembrie 1945, a treia comemorare a morții lui Louis Noël (1872-1942), pionier al aviației mondiale și erou al aviației franceze în timpul Primului Război Mondial, care, în septembrie 1916, asigurase prima legătură aeriană între armata franceză din Est și armata română, zburând de la Salonic la București. Destinul său era deja legat de România după o misiune specială în octombrie 1918 când, la bordul unui avion Bréguet 14, zburase, în condiții meteorologice imposibile, peste 1.000 km de la Salonic la Iași, iar însoțitorul său, căpitanul Antoine Louis, urma să anunțe iminenta capitulare a Germaniei și Bulgariei contelui de Saint-Aulaire, ministrul francez, în capitala refugiului românesc. După război, Louis Noël a trăit mult timp în România, devenind un membru influent al coloniei franceze din București, iar în 1938, la inițiativa Association des Anciens Combattants Français, cea de-a douăzecea aniversare a zborului din 1918 a fost sărbătorită în aceeași sală de la Maison des Français. Ca și conferința dedicată mareșalului Lyautey, conferința din 1945 a subliniat colaborarea româno-franceză, importantă pentru națiunea română la momentul respectiv.

În septembrie 1947, Henri Prost este numit consilier tehnic la Biroul pentru proprietate și interese private din cadrul Legației Franceze. Cu acest episod intră în diplomatie, cu rang egal cu cel de consilier comercial.

La 59 de ani, după 20 de ani petrecuți în România, și-a dedicat această ultimă parte a vieții acestei ultime țări de adopție. În noiembrie 1950, Presses Universitaires de France publică primul număr al unei reviste consacrate studiului celui de-al Doilea Război Mondial. Sub prestigioasa conducere editorială a lui Lucien Febvre (președinte) și Pierre Renouvain (membru al comitetului executiv), revista a publicat, în 1952, un articol al lui Henri Prost intitulat „La Roumanie et la seconde guerre mondiale” („România și al doilea război mondial”), în care autorul încerca să prezinte aspectele esențiale ale istoriei țării din 1939 până în 1945. Într-o notă a editorului se specifică: „Acest articol este preluat dintr-o viitoare carte despre istoria politică a României din 1918 până în 1950”.

În 1948, Institutul Francez din București a fost obligat să își închidă porțile. Henri Prost a părăsit definitiv România la 8 mai 1950, iar data presupusă a morții sale este în 1959. Criza economică mondială pe care o preconizase s-a concretizat în Occident prin prăbușirea industriei, a sistemului bancar și șomaj, iar în Estul Europei a provocat scăderea prețurilor agricole și ruina economiei rurale învechite. Autorul francez a fost o prezență activă, deși discretă, în viața economică și diplomatică din România, iar memorialistica sa stârnește un interes la fel de viu ca la momentul publicării, completând, uneori dintr-un unghi singular, tabloul interbelic al țării noastre, cu o anticipare incontestabilă a parcursului său în istoria recentă.

Lorența Popescu

CULTURA DE LA TRADIȚIE

Ca esență a tuturor definițiilor, Cultura este prezentată drept o latură indispensabilă a existenței umane, care influențează comportamentul, modelele, însumează convingerile religioase și valorile unei societăți. Nu poate fi imaginată o societate umană, fără un tezaur cultural care să permită o orientare, un ghid, pentru modelarea personalității umane și transmiterea unor atitudini probate social și a tuturor reacțiilor dobândite și învățate. România are un tezaur cultural inestimabil, fie că avem în vedere pe cel material, imaterial sau tezaurul uman. Este un statut recunoscut pe plan mondial. Generației noastre îi revine obligația de a păstra și majora acest tezaur. Nu este suficient să avem monumente istorice unicat, de

alte activități cu tradiție nu țin cont de faptul că actorii, regizorii, bibliotecarii și muzeografi reprezintă aliați de nădejde ai școlii și educației care fac front comun împotriva dependenței inventate de societatea de consum pentru a-i atrage pe copii într-o lume a înstrăinării și a unor false personalități. Grijă pentru Cultură ne este transmisă în conținutul Tratatului Comunității Statelor Europene, dedicate culturii și care recunoaște, implicit, capacitatea culturii de a face față provocărilor generate de procesul de globalizare și de apariția unor noi civilizații, cea informațională. Se recomandă conservarea particularităților culturilor care aparțin Europei, fie acestea etnice sau locale, și prevenirea dispariției culturii

când nu știi ceva: cum să formulezi întrebarea, unde trebuie să cauți, în care limite ale domeniului trebuie să te miști.

Din păcate, Cultura de Internet amenință să devină cultura viitorului. Creează false personalități: oameni care nu au dobândit niciodată cunoștințe prin căutări și strădanii, se afișează vanitoși prezentând fără jenă ceea ce găsesc în laptop-uri, de multe ori aflate chiar în fața lor. Internetul, în care căutarea se reduce la butonare, creează falsa convingere că persoana care caută deține deja ceea ce a găsit, prezentând fără jenă descoperirile ca fiind proprii emanații ale cunoștințelor și inteligenței sale, El nu înțelege că, de fapt, Cultura te îmbogățește prin ceea ce afli fără să

Cultură și rolul acesteia ca sursă a dezvoltării sociale, având în vedere domeniul creșterii economice (acumulare tehnologie și experiență) și cel al unei culturi adecvate, determinantă pentru ca o infrastructură tehnică de împrumut să poată fi implementată și exploatată eficient. Dezvoltarea tehnică este evaluată prin capacitatea de a alege și a lua decizii pentru o colectivitate incluzând o perioadă maximă de timp în care să rezulte o creștere durabilă a bunăstării materiale și sociale. Numai că opțiunile sunt condiționate de cultura care imprimă comportamentul, modelele, normele, credințele și valorile unei societăți. Se alătură cu efect definitoriu și educația, care dezvoltă încrederea, evaluarea optimă a

© romfilatelia 2024

valoare excepțională; trebuie să știm să le păstrăm. Ignorarea acestei cerințe, datorată reducerii finanțărilor pentru restaurare, scoaterea unora de pe lista monumentelor protejate, transformarea acestora în atracții turistice, fără măsuri de protecție, faptul că prea puțin îi învățăm pe copii despre istoria și rolul acestora în cultura națională, poate avea consecințe ireparabile. Fără programe concrete de conservare și restaurare se va ajunge la dispariția unor valori simbol ale țării. Orice monument distrus reprezintă o pagină ruptă a istoriei noastre pe care nu o vom mai citi niciodată. Trebuie să îmi exprim o părere de rău și despre un domeniu extrem de important al culturii: acela al literaturii, dramaturgiei, creației artistice, al păstrării valorilor de artă (muzeele) care nu este tratat cu grijă și atenție de responsabilii de drept. Ideile promovate pentru desființarea teatrelor mici și subfinanțarea unor

tradiționale. Dacă trecem de la ce am cunoscut ca societatea Culturii clasice la conceptul de societate informațională, devenit o sintagmă obișnuită, suprapusă societății contemporane, trebuie să avem în vedere o realitate obiectivă. În viața cotidiană, calculatorul a devenit ceva obișnuit, ba chiar indispensabil, este prezent într-un domeniu în plină expansiune, care produce mutații nu numai în instruire, dar ridică probleme din ce în ce mai complicate pentru societate. Cel mai problematic este domeniul educației informaționale. Existența influenței acesteia nu poate fi eludată. Dar trebuie să avem în vedere următoarele: cât din informația percepută devine cultură? Ce rezultat se va obține la nivelul formativ al deprinderilor și comportamentelor? Te numești oare om cultivat dacă afli un număr mare de informații folosind calculatorul? Oare nu trebuie să apreciezi, obiectiv, că, de fapt, Cultura e facultatea de a decide ce e de făcut

fi căutat intenționat. Ca să rămânem într-un domeniu și un spațiu al Culturii reale, singura modalitate are în vedere educația. Este important ca orice copil să fie educat și condus să profite inteligent de tot ceea ce oferă minunile societății informaționale fără să devină subjugat de ele. Trebuie să asculte, să învețe să gândească, și, mai ales, să rămână stăpân pe judecata sa. Ca să se realizeze aceste deziderate, școala, familia și societatea trebuie să se implice în egală măsură. Există, desigur, posibilitatea să se nască un nou tip de cultură, cultura informațională, care să-și asume un nou tip de mentalitate. Obligatoriu însă rămâne existența unor oameni echilibrați, în stare să reacționeze pozitiv la situațiile și complicațiile vieții, păstrându-și o sănătate fizică și mentală corespunzătoare, alături de capacitatea de a fi creativi, capabili să opereze benefic cu informația. Revenind la prezent, merită să adăugăm la noțiunea de

previziunilor, spiritul de economisire, aptitudinile individuale și ceea ce este, de asemenea, important, un grad crescut de socializare. Dacă discutăm despre România, pentru a ajunge la nivelul țărilor dezvoltate din Uniunea Europeană, în condițiile prezenței vizibile a debutului unei societăți informaționale, este nevoie de organizarea unui program de educație în care să-și găsească locul ceea ce definim a fi „cultura economică”, componentă importantă a culturii generale având ca elemente structurale principale: cunoștințe economice, gândire economică și orientare economică. Imperativ, abordarea unui astfel de program de studiu este legată nemijlocit de o instruire școlară corespunzătoare. Cultura economică influențează comportamentul oamenilor determinând liniile directoare ale dezvoltării și progresului economic al teritoriului în care aceștia locuiesc.

LA SOCIETATEA INFORMAȚIONALĂ

În stadiul actual în care se prezintă economia României, educația școlară și civică ar trebui să includă obligatoriu un program suplimentar de predare și însușire a culturii economice, menit să schimbe mentalități și comportamente vis-à-vis de ceea ce înseamnă implicarea în gândirea și implementarea unor măsuri economice cu maximă eficiență și efecte benefice pe termen lung. Educația economică s-ar manifesta ca un factor determinant care îi va ajuta pe elevi să înțeleagă problemele din cotidian, să identifice și să evalueze consecințele deciziilor personale ale părinților și autorităților și, mai ales, să evalueze impactul economic asupra viitorului lor.

O cultură economică asumată determină și realizările aferente programelor elaborate (clădiri ultramoderne, corporații, tehnologie) la care se adaugă domeniul imaterial: know-how-ul modern, produse științifice și tehnică intelectuală.

Un factor decisiv pentru implementarea unor măsuri care au în vedere o creștere a bunăstării, îl constituie încrederea în valabilitatea și efectul acestora. Pentru a crește gradul de încredere, oamenii ar trebui să înțeleagă pe deplin interacțiunile economice previzibile: costuri, efecte, timp, beneficii privind bunăstarea colectivităților sau a fiecărui individ. Condiția rămâne însă prezența activă a unei culturi economice însușite și aplicate. Se definește clar acest deziderat ca fiind și posibilitatea de a răspunde unei întrebări esențiale: spre ce ne îndreptăm?

Moștenirea culturală, educația, cultura economică și ceea ce se prevede, cultura informațională

trebuie să se regăsească într-un tot armonios care să păstreze nobilele însușiri ale Omului, socotit cea mai valoroasă operă a creației divine. Se pare că, în tot ceea ce influențează cultura umanității, se remarcă

educația așa cum era prezentată de Immanuel Kant: „este plăcut să ne gândim că natura omenească va fi mai bine dezvoltată prin educație și că se poate ajunge a i se da o formă care să-i convină cu

deosebire. Aceasta ne descoperă perspectiva fericirii viitoare a neamului omenesc”.

Cristina Popescu
Director general Romfilatelia

© romfilatelia 2024

EUGÈNE IONESCO

Perioada petrecută în România a fost un adevărat exil pentru scriitorul al cărui nume a devenit mai degrabă Eugène Ionesco, inventatorul teatrului absurd, decât simplu Eugen Ionescu. Nevoit să trăiască într-o țară în care nu se regăsea, tânărul Eugen Ionescu a fost dominat, în permanență, de dorința de a fugi cât mai departe de România.

În 1922, anul în care a fost nevoit să se întoarcă în România la tatăl său, Eugen Ionescu avea 13 ani. Șocul ruperii de Franța și de „paradisul în care a copilărit”, așa cum a descris perioada petrecută alături de familia mamei sale în localitatea La Chapelle-Anthenaise, un sat mic din nord-vestul Franței, avea să-l marcheze pentru totdeauna și să-i influențeze opera. După zeci de ani, într-o discuție cu fiica lui, Marie-France, avea să dezvăluie sentimentele care l-au dominat odată ajuns la București: „Acolo m-am simțit în exil. Mi-am promis să nu trăiesc în acel oraș sau în acea țară. Din păcate, mi-a luat 14 ani pentru a reuși să scap din România”. Au fost de fapt 16 ani. În 1938 pleca din nou în Franța, la Paris, ca bursier al statului român. După o scurtă revenire în țară, perioadă în care lucrează ca profesor de franceză la Liceul „Sfântul Sava” din București, se va stabili definitiv, din 1942, în Franța, țara pe care a iubit-o și în care s-a simțit pe deplin împlinit.

Eugen Ionescu s-a născut pe 26 noiembrie 1909 la Slatina, județul Olt. Mama lui, Marie-Thérèse, născută Ipcar, era fiica unui inginer francez care lucra în România. Tatăl, tot Eugen Ionescu, era avocat de meserie, însă a avut de-a lungul vieții nenumărate funcții publice, fiind în 1909, pentru câteva luni, subprefect al județului Olt. În anul 1911, când viitorul scriitor avea mai puțin de 2 ani, familia se mută la Paris, unde tatăl și-a continuat studiile la Facultatea de Drept. Între timp, familia Ionescu avea să se mărească: au venit pe lume încă doi copii, Marilina și Mircea, acesta din urmă fiind răpus de meningită la numai 18 luni. În 1916, anul în care România intră în Primul Război Mondial, alături de Antantă (Franța, Anglia și Rusia), împotriva Puterilor Centrale (Germania și Austro-Ungaria), tatăl se reîntoarce la București și se înrolează în armată, lăsându-i pe Marie-Thérèse și pe micuții Eugen și Marilina să se descurce singuri la Paris. Astfel, relațiile dintre copilul Eugen și mama lui deveneau foarte strânse, creându-se o dependență care va face despărțirea din 1922 și mai greu de suportat. Într-un text scris cu câteva luni înainte de a muri, considerat testamentul spiritual al scriitorului, ce avea să fie publicat post-mortem în săptămânalul francez „Le Figaro Littéraire”, acesta îi mulțumește mamei sale pentru tot ce a făcut pentru el: „Mama, care m-a crescut, era de-o incredibilă tandrețe și plină de umor, în ciuda faptului că unul dintre copii îi murise la o vârstă fragedă și că fusese abandonată –

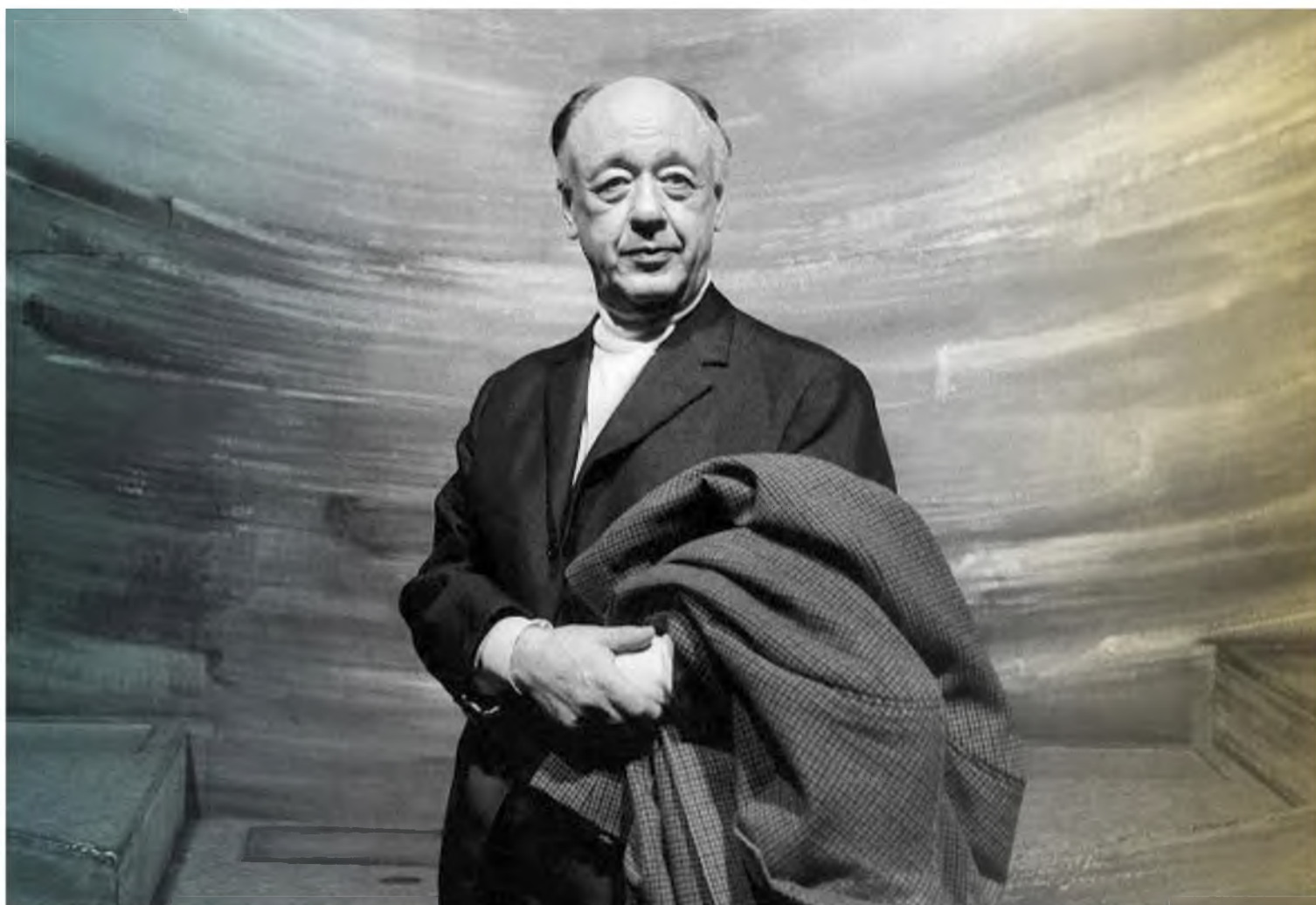
după cum am povestit adesea – de soțul ei ce a lăsat-o singură în marele Paris”. Paradisul din La Chapelle-Anthenaise. Constrânsă de greutate, Franța fiind de doi ani în război, mama viitorului dramaturg le cere sprijinul părinților ei și își trimite copiii să locuiască la rude în Mayenne, un departament din nord-vestul Franței. Au fost doi ani, din 1917 până în 1919, pe care Eugen Ionescu îi va considera „paradisul copilăriei sale”. Marie-France Ionesco, fiica scriitorului, confirmă: „Pentru tatăl meu, cei doi ani petrecuți în La Chapelle-Anthenaise au fost cei mai frumoși din copilăria sa. La un moment dat, mi-a povestit ce simțea când stătea singur și privea lumea din jurul lui:

„În Chapelle-Anthenaise timpul nu exista! Trăiam doar prezentul. Trăiam cu har, cu bucurie”. După sfârșitul războiului, Eugen și sora lui revin la Paris și vor locui alături de mama lor, în apartamentul bunicilor. În aceeași perioadă, tatăl, pe care l-au considerat mort în război, avea să revină în viața familiei, schimbându-i dramatic cursul. Beneficiind de relații sus-puse, avocatul reușește să divorțeze și să câștige în justiție custodia celor doi copii.

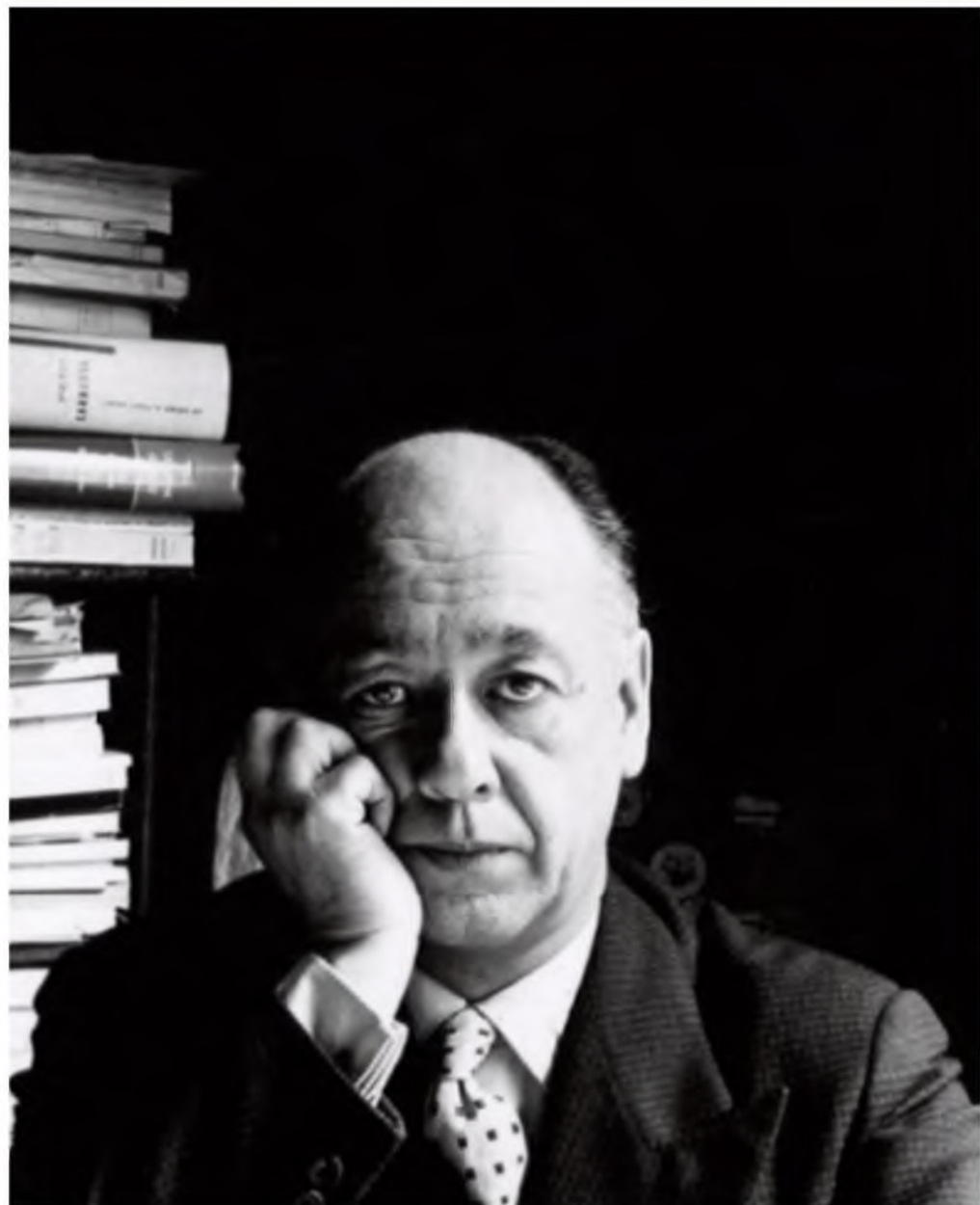
În aceste condiții, Eugen și Marilina sunt nevoiți să se întoarcă la București, unde vor locui cu tatăl lor și cu cea de-a doua soție a acestuia, Lola, care avea, conform scriitorului, să le facă viața un

coșmar. Este nevoit să învețe limba română, pe care nu o vorbea deloc, și este înscris la Liceul „Sfântul Sava” din București, unde se adaptează destul de greu, dacă e să luăm în considerare notele obținute. Reușește să promoveze clasa a V-a, anul școlar 1925-1926 cu nota 6, 63. Esențială pentru a cunoaște starea emoțională a adolescentului este media obținută la purtare, 6, ceea ce dovedește că tânărul Eugen Ionescu era un elev dificil, greu de strunit.

În revista „Caiete critice”, care a editat în 2009 trei numere speciale dedicate lui Eugen Ionescu cu ocazia împlinirii a 100 de ani de la nașterea scriitorului, Eugen Vidrașcu, unul dintre colegii de

UN GENIU AL TEATRULUI ABSURDULUI

clasă ai acestuia, publică un text în care rememorează câteva întâmplări ce îl au în centrul atenției pe viitorul dramaturg: „Într-una din dimineațele anului 1927, profesorul de fizică- chimie Ion Botea scoase la lecție pe Eugen Ionescu, persiflându-i înfățișarea cam răvășită după o noapte de vădit nesomn, cu cuvintele: «Crezi că azi știi lecția, pentru că văd că ai studiat toată noaptea». Cum, însă, necunoașterea lecției se dovedi totală, examinatorul angajă, ironic, următorul dialog cu elevul său: «Se pare, totuși, că n-ai studiat astă-noapte!» «Ba da» fu răspunsul. «Ce anume?», întrebă din nou profesorul, a cărui curiozitate fu satisfăcută din plin de următorul amănunt: «Balzac a studiat sufletul uman normal, Dostoievski și Proust – sufletul uman patologic, iar eu studiez sufletul uman degradat, parcurgând lupanarele (n.r. – bordelurile) și luând interviuri femeilor depravate!». Ofensat și furios, profesorul îi interzise să mai participe la orele sale».

Relația cu tatăl său, despre care nu face niciun fel de mențiune în testamentul spiritual, a fost una extrem de tensionată, Eugen Ionescu senior fiind un consecvent susținător al puterii politice, indiferent de orientările ideologice ale acesteia. Un personaj care duce cu gândul la „Rinocerii”, piesă ce avea să fie scrisă după două decenii de la evenimentele nefericite din viața dramaturgului. Orice conversație purtată cu tatăl său se termina cu ceartă.

În volumul său „Prezent trecut, trecut prezent” (editura

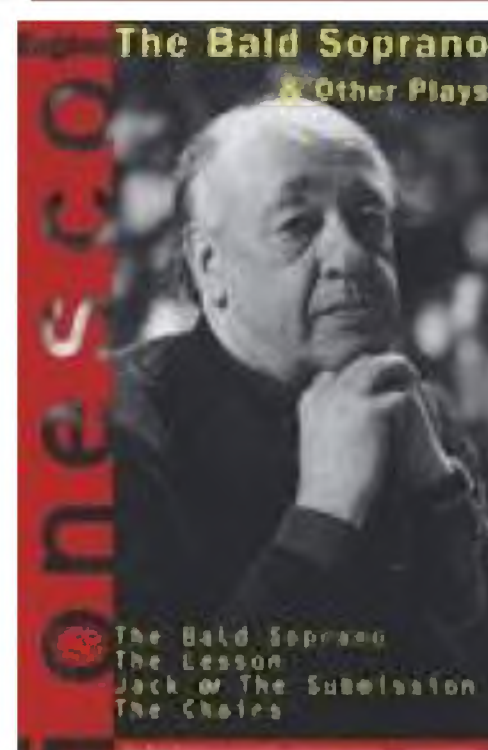
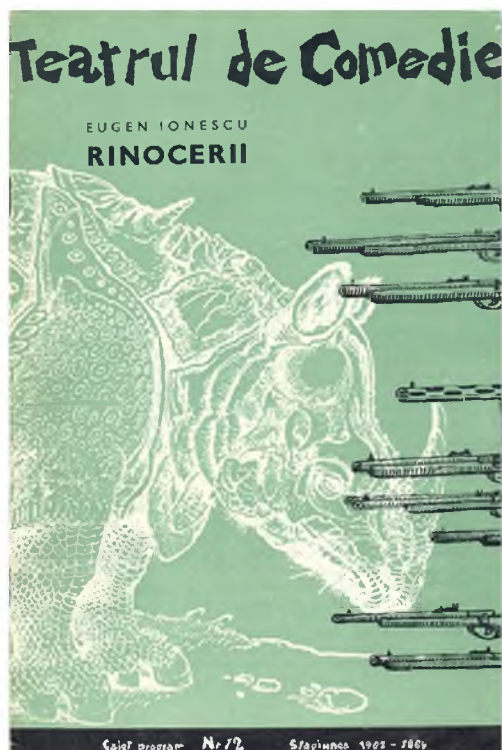
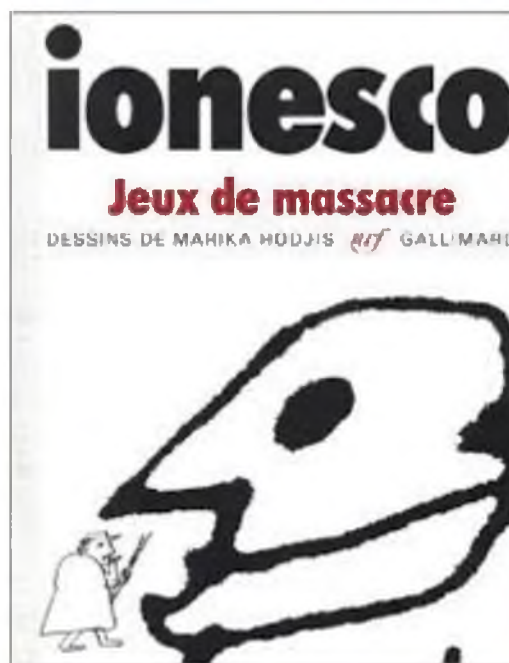
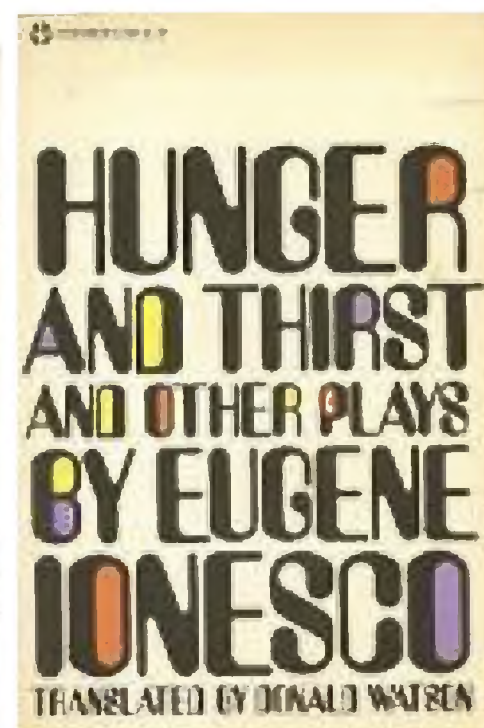
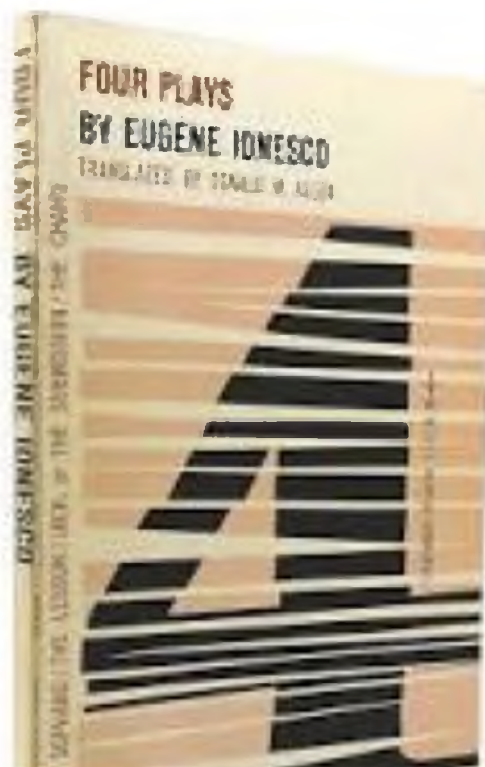
Humanitas, 1993), Ionescu avea să-și amintească de ultima discuție cu tatăl său, ce a avut loc în 1937: „Tatăl meu n-a fost un oportunist conștient, el credea în autoritate. Respecta statul. Credea în stat, oricare ar fi fost el. Pentru el, de îndată ce un partid lua puterea, avea dreptate. Astfel că a fost legionar, democrat, francmason, naționalist, stalinist. Pentru el, orice opoziție se înșela. Pentru mine, opoziția avea dreptate. (Astăzi, 1967, nu-mi mai place nici opoziția, pentru că știu că ea este statul în germene, adică tirania). Pe scurt, la sfârșitul mesei, ne-am certat: altădată mă făcuse bolșevic; apoi mă făcuse jidovit. Jidovit mă făcuse și la sfârșitul

acelui prânz.

Îmi amintesc de ultima frază pe care i-am spus-o: «E mai bine să fii jidovit decât tâmpit. Domnule, am onoarea să vă salut!». M-a privit cu un surâs îndurerat și mi-a spus: «Bine, bine», și nu l-am mai văzut niciodată. Tatăl avea să moară în 1948. Academicianul Eugen Simion afirmă, într-un articol publicat în decembrie 2009, în revista „Cultura”, că tânărul Eugen Ionescu era dominat de două complexe: „Ionescu nu se simte bine nicăieri și el gândește

că, de ar fi francez, ar fi genial. Un complex care îl urmărește și pe care, în opera ulterioară, îl leagă de alt complex (oedipian): relațiile cu tatăl său, avocatul Eugen N. Ionescu, simbolul autorității represive, simbolul, în cele din urmă, al statului...”. Ionescu nu avea niciodată prea multe cuvinte de laudă despre români. „Românul este, de altfel, leneș în viața de toate zilele, liric în poezie și tembel în politică”, scria el într-un text publicat în 1934 în ziarul „Vremea”.

Victor Stanciu

MITROPOLITUL DOSOFTEI

Dosoftei, cu numele de botez Dimitrie, s-a născut la Suceava, la 26 octombrie, în urmă cu 400 de ani, în familia Barila. Părinții (Leontie și Maria) descindeau din foști mazili, cu rude trăitoare, în veacul al XVII-lea, în comunitatea românească din Lvov. Și-a început instrucția, sub auspiciile favorabile ale creșterii atenției acordate învățământului religios și culturii scrise în Moldova, la colegiul organizat de Varlaam pe lângă Mănăstirea „Trei Ierarhi”. Era o instituție de învățământ creată recent, după modelul și, foarte probabil, cu sprijinul celebrei Academii ortodoxe conduse de Petru Movilă. Funcția de ierodiacon la Mitropolia din Iași, pe care a ocupat-o imediat după terminarea primei trepte de învățură, a sugerat cercetătorilor vieții și activității viitorului mitropolit existența unei posibile apropieri și, desigur, a unui probabil sprijin dat tânărului Dimitrie Barila de către Varlaam. După studiile făcute la Iași, Dosoftei se va fi pregătit la Lvov, în Școala slavo-greco-latină, sprijinită de Frăția ortodoxă „Adormirea Maicii Domnului”. Ipoteza a fost sugerată de buna cunoaștere de către mitropolit a limbilor clasice (elina și latina) și de utilizarea curentă a mai multor limbi moderne (poloneza, ucraineana, rusa și neogreaca). Un timp (în jurul anului 1649) a fost ieromonah la Probota, în 1658 devine episcop de Huși, în 1659 urcă în scaunul episcopal de la Roman, iar în anul 1671 este ales mitropolit al Moldovei. O ascensiune remarcabilă, doveditoare deopotrivă de bună pregătire teologică, de har eclesiazastic, dar și de aleasă și profundă cultură, în sensul larg, cuprinzător al termenului. Activitatea deosebită, desfășurată de Dosoftei în plan eclesiazastic și cultural, acoperă în primul rând perioada în care marele cărturar a fost mitropolit al Moldovei (1671–1674, 1675–1686, cu întreruperea impusă de exilul forțat în Polonia și cu finalul abrupt, produs de plecarea în aceeași țară, odată cu trupele lui Jan Sobieski).

Dar, potrivit unor cercetări recente, viitorul mitropolit și-a dovedit din plin pregătirea și deschiderea deosebită pentru cultură, încă din perioada în care era ieromonah la Probota. Seria scrierilor importante, toate cărți bisericești, asupra textului cărora s-a aplecat cu „îndelungă osârdie”, cum aflăm din repetată mențiune făcută în predosloviile tipăriturilor sale, dar și cu har, evidentă știință de carte și cu mare deschidere teologică și culturală, a început în 1673. În acel an a tipărit, la Lvov, atât *Psaltirea în versuri* (imprimată în două ediții ce s-au succedat rapid), cât și

Acatistul Precistei și Molitvele Preasfintei Născătoare de Dumnezeu, carte în care este cuprins și *Paraclisul Preasfintei Născătoare de Dumnezeu*. Urmează mai multe tipărituri destinate de asemenea Bisericii: *Dumnezeiasca Liturghie* (Iași, 1679), carte care atestă începutul procesului de oficializare a românei ca limbă de cult în Moldova (ediția a doua a textului tradus din grecește, pentru slujba în limba țării, spre mai bună înțelegere a enoriașilor, va apărea la Iași, în 1683, amplificată cu mai multe rugăciuni), *Psaltirea de-nțăles* (Iași, 1680), *Molitvelnicul de-*

400 DE ANI DE LA NAȘTERE

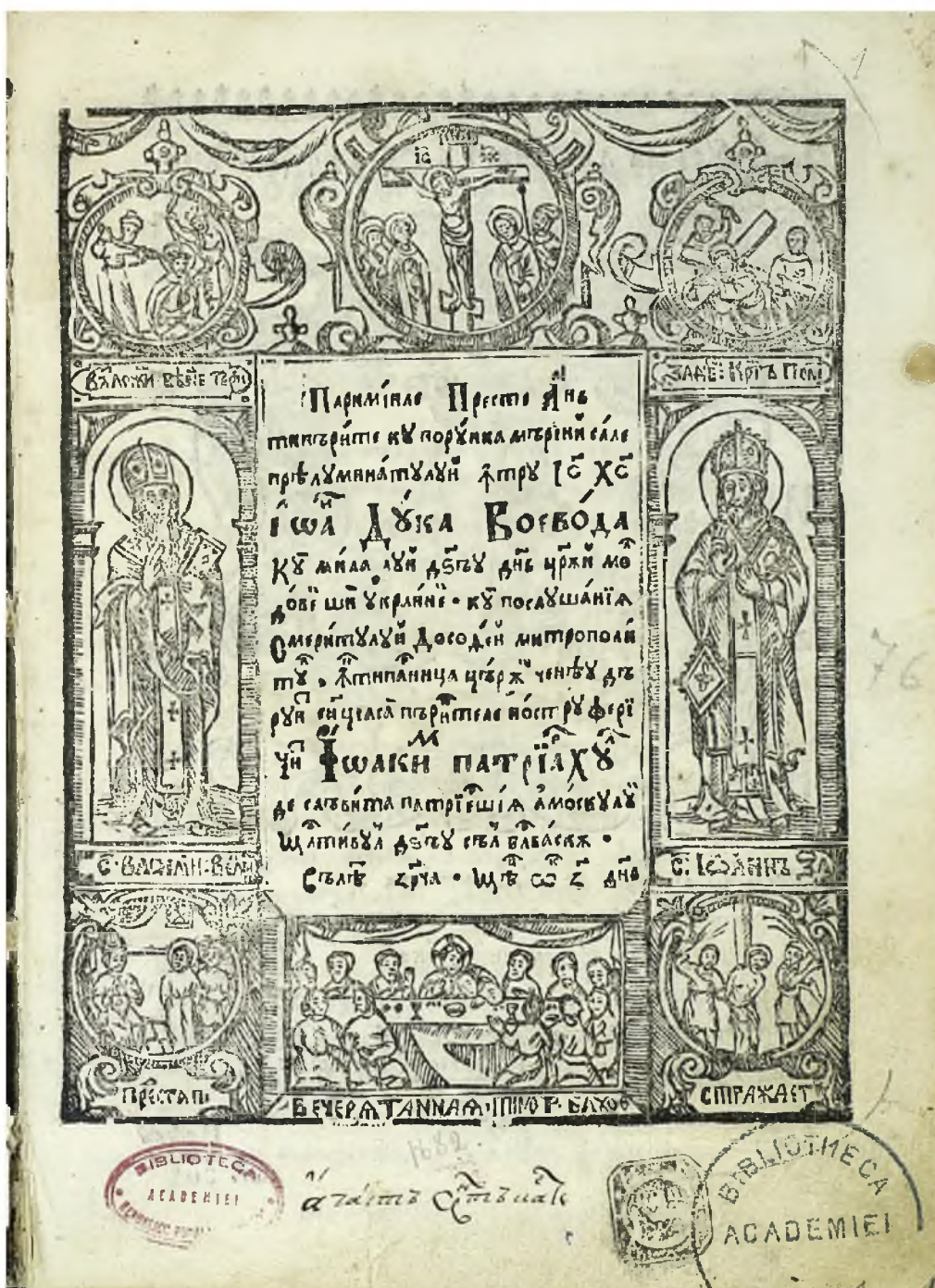

nțales (Iași, 1681), *Viața și petrecerea svinților* (Iași, 1682–1686, carte rămasă neterminată din cauza plecării forțate în Polonia) și *Parimiile preste an* (Iași, 1683). Un *Octoih*, cunoscut până de curând fragmentar, a fost tipărit de mitropolit cândva între 1683–1686. Îi este atribuită, de către unii cercetători, pe baza unor argumente lingvistice, revizia traducerii date de Neculai Milescu Spătarul Vechiului Testament. Dosoftei a transpus de asemenea în limba română, utilizând textul cretanului Gheorghios Hortatzis și dovedindu-și astfel deschiderea culturală deosebită, prologul tragediei *Erofilii*. Tot lui îi este, probabil, datorată, susțin mai mulți cercetători, o traducere a cronografului lui Matei Kigalas și versiunea cunoscută a *Istoriilor* lui Herodot. (Lăsăm deoparte în această sinteză lista scrierilor în alte limbi decât româna, care îi sunt atribuite, pentru perioada de șapte ani ulterioară anului 1686, în care a fost constrâns să activeze în afara Moldovei. A decedat la 13 decembrie 1693.)

Sunt cărțile și manuscrisele amintite mai numeroase decât ale oricărui alt cărturar contemporan. (Mă gândesc, spre exemplu, oprindu-mă exclusiv asupra scrisului moldovenesc, la Neculai Milescu Spătarul sau la eruditul Miron Costin.) Tipăriturile datorate mitropolitului Dosoftei reprezintă traduceri, adaptări, prelucrări și chiar redactări originale, doveditoare de înclinații literare deosebite și de evidență vocație poetică. Înclinații și vocație care i-au permis să lucreze totdeauna cu folos asupra limbii. (Am în vedere întregul său scris literar,

redactarea textelor și lexicul ieșind totdeauna în evidență, dar scot în evidență stihurile, acelea închinare Domnilor Țării Moldovii, asupra

căroră Dosoftei a revenit în repetate rânduri, și îndeosebi cele 8620 de versuri ale impresionantei sale *Psaltiri*, tipărite în 1673.)

Sunt cărțile scoase de Dosoftei preponderent scrieri religioase, care pregătesc transformarea limbii române deopotrivă în limbă de cult și limbă de cultură. Sunt texte care argumentează schimbarea treptată a modelului cultural slavic, dominant în epoca precedentă, cu modele bizantine și chiar latinești. Texte care probează, în plus, depărtarea treptată, chiar în scrierile religioase, de litera textului sursă, pentru a pune mai bine în lumină spiritul acestuia. (Foarte probabil, bazându-se pe această constatare, unii cercetători ai *Psaltirii* cu traduceri multiple, alcătuite și apoi copiate la o mănăstire din zona Neamțului, la mijlocul veacului al XVII-lea, au considerat că textul manuscris de bază (păstrat în prezent în fondurile filialei bucureștene a Bibliotecii Academiei Române, sub cota ms. rom. 170) a fost pregătit pentru a-i folosi lui Dosoftei ca punct de plecare în versificarea laborioasă a *Psaltirii* tipărite în 1673.)

Dosoftei, primul mare cărturar din „veacul de aur” al scrisului din Moldova, veac plasat de cercetătorii literaturii noastre vechi între 1643, anul de apariție a *Cărții românești de învățătură*, celebra *Cazanie* datorată mitropolitului Varlaam, și 1743, anul în care marele cronicar Ion Neculce oprește cursul istorisirii *Letopiseșului* său, a determinat, prin forma textelor sale, dezvoltarea vechiului nostru scris literar în ansamblu. El a pus bazele limbajului liturgic în scrisul moldovenesc și, fiind primul poet autentic din istoria scrisului românesc, a creat, prin *Psaltirea în versuri*, prima formă coerentă de limbaj poetic cunoscută în spațiul nostru cultural.

Prof. univ. dr. Gheorghe Chivu

DINANT – ORAȘUL ÎN CARE A FOST INVENTAT SAXOFONUL

Dinant este un orășel cochet aflat în Belgia, regiunea Valonia, la aproximativ 90 de km de Bruxelles, pe malurile râului Meuse. O primă atestare a localității datează din secolul VII, iar în perioada secolelor IX-XI orașul s-a aflat sub influența contelui de Namur și a episcopului de Liège.

Între anii 1275-1278 localitatea a fost parte a conflictului cunoscut sub numele de Războiul vacii. Acest război a izbucnit având drept pretext dispariția unei vaci din orășelul Ciney (Principatul Liège), găsită ulterior la vânzare în Andenne (Comitatul Namur). Conflictul va escalada și va cuprinde în scurt timp toate localitățile din jur, ajungând să participe la el cetățeni din Namur, Liège, Brabant, Luxemburg. Cetatea de la Dinant, aflată pe stânca ce domină orașul, a fost ridicată în secolul XI pentru a facilita supravegherea și controlul văii râului Meuse, iar la baza stâncii a fost ridicată în secolele XIII- XIV catedrala Notre Dame. Acestea vor deveni simboluri ale orașului, iar în epoca contemporană sunt principalele puncte de atracție pentru vizitatorii localității.

De-a lungul timpului, orășelul a prosperat și a devenit un important centru de prelucrare a metalelor, fiind însă și scena multor conflicte locale, asedii, jafuri, care au dus la distrugerea lui, apoi la reconstrucție. Dinant s-a aflat în secolul al XV-lea sub influența Burgundiei, rămânând în istorie modalitatea crudă prin care Ducele de Burgundia a pedepsit locuitorii orașului care au îndrăznit să se revolte împotriva sa, ordonând uciderea a 800 de

locuitori, aruncați doi câte doi în râul Meuse.

Din 1675 Dinant a trecut sub influența franceză, Ludovic al XIV-lea cerând inginerului său militar, Vauban, să modernizeze cetatea și sistemul de fortificații. În 1815, după înfrângerea lui Napoleon, Dinant va intra sub influența Regatului Unit al Țărilor de Jos și cetatea va fi reconstruită în perioada 1818-1821. Orașul va deveni proprietate belgiană începând cu 1831. În epoca contemporană, pe parcursul celor două Războaie Mondiale, Dinant a fost devastat de mai multe ori. În

1914, orașul a fost ocupat și distrus parțial de către trupele germane, iar în 1940, cu toate eforturile trupelor franceze, localitatea a căzut în mâinile Diviziei germane a 7-a Panzer, iar în 1944 în timpul retragerii trupelor germane a fost bombardată sever de către Aliați. Pe lângă bogata și tumultoasă sa istorie, orașul Dinant este cunoscut și drept locul în care a fost inventat saxofonul. Acest instrument muzical este invenția belgianului Antoine Joseph Sax, cunoscut mai mult ca Adolphe Sax, născut la 6 noiembrie 1814 în Dinant (care aparținea Franței la acel

moment). Adolphe Sax era fiul unui producător de instrumente muzicale, Charles Joseph Sax. Saxofonul bariton a fost inventat în anul 1840 de către Sax, prezentat de către acesta celebrului compozitor și critic muzical Hector Berlioz, bucurându-se de aprecieri, dar fiind și obiectul unor dispute privind originalitatea. Abia în 1846 Sax reușește să demonstreze faptul că este inventatorul de drept al instrumentului și obține un patent al invenției, iar mai târziu, medalia de aur la Expoziția Industrială de la Paris din 1849. Sax își va adăuga numele în componența denumirii instrumentului inventat, luând astfel naștere Saxofonul. Astăzi există un Muzeu al Saxofonului în orașul Dinant, locul unde a fost inventat instrumentul, în spațiul casei în care a trăit Adolphe Sax. În afara muzeului se află și o statuie a inventatorului și în întreg orașul sunt diverse reprezentări ale saxofonului, ducându-se astfel mai departe istoria acestei invenții.

Nina Cristea

TEZAU Foaie a
Bibliotecii Academiei Române.
Calea Victoriei Nr. 125,
Sector 1, București
COLEGIUL DE REDACȚIE

Redactor șef:

Petre Mihai Băcanu

Redactori:

Gabriela Dumitrescu,

Lorența Popescu,

Oana Lucia Dimitriu,

Luminița Kövari,

Carmen Albu

Tehnoredactare/Prezentare grafică:

Hașegan Ștefan Dumitru

Gabriela Dumitrescu

Tezaur (București)

ISSN 2784 – 062X ISSN-L 2784 – 062X